

ВЕРБАЛЬНІ Й НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ТРАНСЛЮВАННЯ ХАРИЗМАТИЧНОСТІ БРИТАНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ (НА МАТЕРІАЛІ ВСТУПНИХ ЧАСТИН ПРОМОВ)

Бойченко М.К.

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
boichenko.mariia@lil.kpi.ua*

The paper presents the results of the experimental study of verbal and non-verbal means interplay that helps convey the speaker's charisma. The study is based on the analysis of lexico-grammatical, prosodic and paralinguistic means characterising the introductory parts of the speeches publicly delivered by British political leaders.

Key words: *charismatic speakers, verbal and non-verbal means, British political leaders, public speech, introductory parts.*

Питання актуалізації комунікативних технік харизматичними мовцями й притаманної їм сконцентрованості певних закономірностей взаємодії лексико-граматичних, стилістичних, просодичних і паравербальних засобів, є складовою частиною більш загальної проблеми – проблеми специфіки забезпечення харизматичної комунікації.

Для безпосереднього використання промов британських лідерів, які є визнаними співвітчизниками і світовою спільною харизматичними особистостями, для вивчення особливостей такої взаємодії виникає потреба у з'ясуванні та оцінці номенклатури вербальних (лексико-граматичних і стилістичних) та невербальних (просодичних і паравербальних) засобів забезпечення харизматичної комунікації.

Це зумовлює необхідність встановити особливості вживання та сутність реалізації просодичного й паравербального супроводу вербальних засобів актуалізації харизматичного мовлення у межах традиційних структурних частин промов (вступна, основна, заключна) (Бойченко, 2023; Мацько & Мацько, 2003, с. 110), виголошених британськими політичними лідерами.

Не викликає сумнівів той факт, що в будь-якій публічній промові її ключова інформація викладається в основній частині, оскільки саме вступна частина виконує функцію привернення уваги аудиторії (Абрамович та ін., 2001, с. 247; Паламар, 2019, с. 234-235) з тим, щоб викликати в неї довіру й енергетичний резонанс з харизматичним мовцем, сконцентрувавши увагу реципієнтів на тих питаннях, які далі будуть викладені в основній частині.

Тому **метою** цієї праці є аналіз участі вербальних і невербальних засобів в актуалізації харизматичного мовлення у межах вступних частин промов британських політичних лідерів.

Для аналізу взаємодії вербальних і невербальних засобів у мовленні британських політичних лідерів було обрано вступну частину промови Девіда Кемерона. Зазначимо, насамперед, що Девід Кемерон – британський політик, який обіймав посаду прем'єр-міністра Великої Британії з 2010 по 2016 роки і лідера Консервативної партії з 2005 по 2016 роки. Інформанти визначили спікера як харизматичного, надавши йому загальну оцінку 6,5 за шкалою від 1 до 10. Серед головних характеристик, що виокремлюють спікера як харизматичного інформанти назвали його інтелект і вміння надихати слухачів. За результатами опитування, основними факторами, які актуалізують харизму цього мовця, є його здатність установлювати емоційний зв'язок з аудиторією, підкреслювати їх спільне минуле та доносити свою візію щодо теперішнього й майбутнього. Серед засобів актуалізації харизми провідними відзначено голос/інтонацію лідера (33%), а також сам зміст повідомлення/візії (67%). Думки інформантів щодо того, чи вплинули їх власні погляди і переконання на сприйняття спікера як харизматичного розділилися.

Розглянемо особливості взаємодії вербальних і невербальних засобів у першій промові Девіда Кемерона, яку він виголосив у якості Прем'єр Міністра Сполученого Королівства 11 травня 2010 року перед натовпом журналістів і спалахами десятків камер. Його промова була адресована мільйонам британців, лідером уряду яких він став.

Ураховуючи обставини виголошення промови, тоді 43-річний Кемерон, був одягнутий у строгий чорний костюм та синю краватку, що відповідало кольорам Консервативної партії і підкреслювало його партійну належність. Міміка та жестикуляція мовця були стриманими, цілком відповідаючи комунікативній ситуації.

Виконаний нами лінгвістичний аналіз промов показав, що у вступній частині відсутні стандартні для офіційних промов звернення, мовець одразу починає виступ з висловлення-констативу, яке утворює його нову роль.

Висловлення (1). *Her ¹Majesty the ²Queen | has ³asked **me** to ⁴form a ⁵new government | and ⁶I have ⁷accepted.* ||

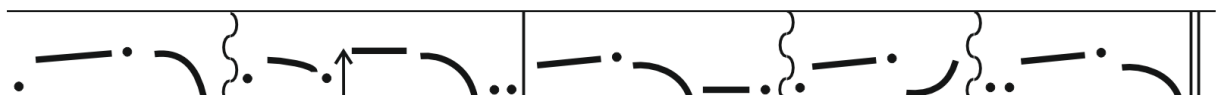
Мовний рівень. Прагматичний тип речення – констатив, функційне призначення якого полягає в інформуванні народу про те, що мовець вступає

в обов'язки лідера уряду. Використання іменників першої особи однини підкреслює відповідальність, яку на себе особисто бере лідер, та довіру королеви до нього, а епітет **new** виражає зміни, які лідер обіцяє втілити.

Просодичний рівень характеризується поділом речення на короткі інтонаційні групи, які складаються з однакових за структурою ритмічних моделей. У висловленні відсутні значні тональні перепади, що свідчить про офіційність комунікативної ситуації та емоційну контрольованість мовця. Водночас, уже з першого висловлення промова привертає увагу за рахунок емоційного виділення її окремих елементів. Так, його перша й остання інтоногрупи (*Her ¹Majesty the ¹Queen...* та *and ¹I have accepted*) вирізняються паралелізмом і їх ритмічного малюнка, й інтонаційної моделі, а їх віддалене розташування допомагає слухачеві об'єднати інформацію й коректно декодувати прагматичне спрямування висловлення – констатація факту входження в обов'язки лідера уряду. Оформлення ключових лексичних одиниць висхідним тактом високого тонального рівня (*¹Majesty* і *¹I*) виокремлюють заслугу лідера як нового глави уряду та легітимізацію його нової ролі за рахунок визнання Королевою. Спеціальний підйом на прикметнику *↑new* привертає увагу аудиторії до ідеї про те, що уряд під його керівництвом буде працювати по-новому. Оформлення висловлення хвилеподібним рухом тону і регулярним ритмом, виділення кожного повнозначного слова наголосом і термінальним тоном, помірним темпом, підсилює прагматичну складову середнього рівня емоційно-прагматичного потенціалу висловлення і транслює аудиторії впевненість і харизму мовця.

Паравербальні засоби. Відкритий погляд мовця спрямовано на аудиторію, яка присутня особисто (представники преси) та віртуально (в камеру, звертаючись до слухачів з іншого сторони боку екрану), завдяки чому Кемерон установлює зв'язок з тими, хто його бачить і чує. Вираз обличчя при цьому спокійний, стриманий і серйозний, а постава пряма. Перед мовцем немає нічого, окрім мікрофона, тому під час промови він тримає обидві руки разом в районі сонячного сплетіння. Напівкруговим рухом відкритої лівої долоні Прем'єр-Міністр інтенсифікує такі лексичні одиниці як *Her Majesty the Queen* і *to form a new government*.

Висловлення (2). *Be¹fore I ¹talk ¹about that ¹new government, | ¹let me ¹say something ¹about the ¹one ¹that has ¹just passed.* ||

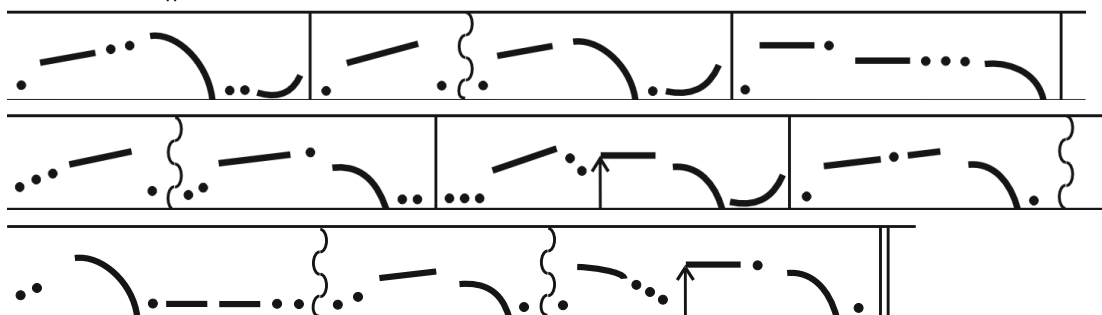

Розгляд *мовного рівня* свідчить про використання антонімічних означень (антитези) для опису уряду під керівництвом нового лідера та його попередників (з партії-опонента) як такого, що відійшов у минуле: *new government [...] the one that has just passed*. Прагматичний тип речення кваліфіковано як реквестив: мовець просить в аудиторії хвилинку уваги для вираження своєї поваги попередньому уряду.

Просодичний рівень. Висловлення складається з коротких інтонаційних груп, що зумовлено, в першу чергу, умовами комунікації: мовця сприймає на слух велика аудиторія, тому йому необхідно донести свої ідеї якомога чіткіше й зрозуміліше. Ключовий прикметник висловлення ↑*new*, як і в попередньому прикладі, інтенсифіковано спеціальним підйомом з метою привернення до нього уваги аудиторії. Оскільки офіційність комунікативної ситуації не передбачає актуалізації висловлень з високим рівнем емоційного потенціалу, спеціальний підйом слугує тим засобом, який дозволяє і виокремити необхідні лексичні одиниці чи ключову ідею, й уникнути монотонності офіційного мовлення. Середній тональний інтервал між просодичним оформленням *Be[^]fore* і *talk* також виконує роль одного із засобів підвищення емоційності мовлення на прийнятному для такої офіційної ситуації рівні.

Паравербальні засоби. Невербальна поведінка мовця загалом не змінилася. Напівкруговим рухом відкритої лівої долоні Кемерон знову інтенсифікує певні частини промови, зокрема *Before I talk about that new government* і *about the one that has just passed*, емпатизуючи протиставлення старого і нового урядів.

Висловлення (3). *Com[^]pared with a [^]decade [^]ago, | this [^]country [^]is [^]more [^]open at [^]home | and [^]more [^]compassionate a[^]broad | and that is [^]something [^]we should [^]all be [^]grateful for | and on be[^]half of the ↑*whole* [^]country | I'd [^]like to [^]pay [^]tribute [^]to the [^]outgoing [^]prime [^]minister [^]for his[^] [^]long [^]record [^]of [^]dedicated ↑*public* [^]service. ||*

Мовний рівень вирізняється частою актуалізацією прикметників з позитивною конотацією у вищому ступені порівняння, що показує визнання лідером заслуг і прогресу, досягнутих його попередником не лише у внутрішній, але й зовнішній політиці, що виражається дистантною антитезою *home – abroad*. Використання емоційно нейтральних епітетів *outgoing* і *dedicated* щодо попередника на посаді прем'єр-міністра знову виражає його повагу, визнання і ніби вказує на процес поступового переходу влади. Вживання займенника першої особи однини підкреслює особисту повагу лідера до його попередника, що демонструє модель поведінки та можливо допомагає послідовникам упоратися зі змішаними почуттями щодо нього. Висловлення є перформативом-подякою нового Прем'єр Міністра попередньому.

Просодичному рівню, подібно до попередніх висловлень, властивий поділ на короткі інтонаційні групи. Водночас, на відміну від них, для виокремлення ключових лексичних одиниць та запобігання монотонності мовлення мовець оформлює його спадно-висхідним рухом тону. Антитеза *home – abroad* інтенсифікується односпрямованою взаємодією просодичних засобів за рахунок оформлення контрастними ядерними тонами: висхідним на *home* і спадним на *abroad*. Середній рівень емоційно-прагматичного потенціалу висловлення в діапазоні допустимому для офіційності промови також реалізується за рахунок спадного тону на лексичній одиниці *tribute* та передтакту на слові *to* перед епітетом *outgoing*, виділеним високим спадним тоном. Привернення уваги аудиторії до семантично вагомої фрази ... *§ of dedicated ↑public ↓service* досягається завдяки спеціальному підйому та внутрішньосинтагменній паузі, чим Кемерон підкреслює, що його попередник сумлінно ніс свою службу, а службу вони, як політики, несуть саме перед народом. Гучність висловлення помірна, а головні ідеї інтенсифікуються за рахунок хвилеподібного руху тону та зміни інтенсивності на наголошених словах.

Невербальні засоби свідчать про те, що лідер не міняє свою поставу чи вираз обличчя під час виголошення вступної частини промови, зберігаючи постійний зоровий контакт з аудиторією. Жести руками підсилюють семантичну вагу емоційно забарвлених лексичних одиниць, виділених емпатичними просодичними засобами.

Виконаний аналіз вступної частини промови актуалізованої британським політичним лідером, показав, що поруч із функцією введення у предмет промови, її більш важливими функціями є атрактивна і сугестивна,

спрямовані на привернення уваги аудиторії, збудження когнітивно-мисленнєвої діяльності реципієнтів та введення в енергетичний резонанс з мовцем шляхом односпрямованої взаємодії засобів вербального, просодичного і паралінгвального рівнів, що в кінцевому рахунку викликає довіру в аудиторії і забезпечує транслювання харизматичності мовця.

Література

Абрамович, С. Д., Молдован, В. В. & Чикарькова, М. Ю. (2004). *Риторика загальна та судова*. Київ: Юрінком Інтер.

Бойченко, М. К. (2023). Методика експериментального дослідження взаємодії вербальних і невербальних засобів у публічному мовленні харизматиків. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА. Вип. 19(87). 38–44. DOI: 10.25264/2519-2558-2023-19(87)-38-44.

Мацько, Л. І., & Мацько, О. М. (2003). *Риторика: навч. посіб.* Київ: Вища школа.

Паламар, Н. І. (2019). Вступ похвальної промови як частина її структурно-композиційної побудови. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. № 2 (18). 213-236. DOI: 10.32342/2523-4463-2019-2-18-18